

บทวิจารณ์หนังสือ

เรื่อง การเขียนงานทางปรัชญา เขียนโดย สมภาร พรหมทา

ไชยา เสนแสนยา
Chaiya sensaenya
สาขาวิชาปรัชญา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
Graduate School,
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand.

๑. บทนำ

หนังสือเรื่อง การเขียนงานทางปรัชญา เขียนโดย สมภาร พรหมทา ศาสตราจารย์ทางด้านปรัชญา อดีตอาจารย์ประจำภาควิชาปรัชญา คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปัจจุบันเป็นอาจารย์ผู้อำนวยการศูนย์พุทธปรัชญา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หนังสือเรื่องนี้ผู้เขียนได้เขียนไว้ ๒ ภาษา คือ เล่มแรกเป็นฉบับภาษาไทย มีจำนวน ๑๔๔ หน้า และอีกเล่มเป็นฉบับภาษาอังกฤษ ชื่อว่า “Philosophical Writing” มีจำนวน ๑๑๐ หน้า ซึ่งผู้เขียนได้ดำเนินการพิมพ์ทั้งแบบอีบุ๊ก (Kindle Book) และแบบที่เป็นเล่มหนังสือ โดยที่หนังสือทั้งสองเล่มดังกล่าวนี้ ผู้เขียนได้ดำเนินการจัดพิมพ์โดยสำนักพิมพ์วารสารปัญญา ในปี พ.ศ. ๒๕๖๓ เช่นเดียวกัน

หนังสือเรื่องนี้ เริ่มต้นด้วยสารบัญ โดยแบ่งจำนวนบทออกเป็น ๕ บท โดยบทที่หนึ่งว่าด้วยเรื่องภาษาและความคิด บทที่สองว่าด้วยหลักการเล่าเรื่อง บทที่สามว่าด้วยภาษาคืออะไร บทที่สี่ว่าด้วยภาษาทำงานอย่างไร และบทที่ห้าว่าด้วยคำแนะนำเชิงปฏิบัติบางอย่าง หน้าถัดมาว่าด้วยคำนำ ซึ่งผู้เขียนต้องการบอกเล่าสาเหตุแห่งการเขียนหนังสือเล่มนี้ขึ้นมา ซึ่งเกิดจากประสบการณ์ในการเขียนงานทางปรัชญาของผู้เขียนโดยตรง

หนังสือทั้ง ๒ เล่มนี้มีความสอดคล้องกันในประเด็นที่ผู้เขียนต้องการที่จะเสนอแนวทางในการเขียนงานทางปรัชญาโดยโครงสร้างเดียวกัน ส่วนความต่างของงานเขียนทั้งสอง นอกจากภาษาที่ผู้เขียนนำมาใช้ในการเขียนงานระหว่างฉบับภาษาไทยและฉบับภาษาอังกฤษแล้ว สิ่งสำคัญคือถ้อยความที่ใช้ในการเขียน โดยที่ฉบับภาษาอังกฤษนั้นผู้เขียนจะเขียนด้วยภาษาที่กระชับ ยกเหตุผลอ้างอิงพอประมาณ ส่วนฉบับภาษาไทยจะมีข้ออุปมาเปรียบเทียบและเหตุผลสนับสนุนหลายประการ นั่นอาจเนื่องด้วยฉบับภาษาไทยเขียนโดยเอาบริบทของผู้อ่านที่เป็นคนไทยเป็นบรรทัดฐาน ส่วนฉบับภาษาอังกฤษผู้เขียนเน้นความเป็นสากล ซึ่งผู้อ่านอาจไม่เข้าใจวัฒนธรรมบางอย่างที่ผู้เขียนกล่าวอ้างในฉบับภาษาไทย แต่โดยภาพรวมแล้ว งานเขียนทั้งสองฉบับก็ต้องการที่จะสื่อให้เห็นถึงวิธีการในการเขียนงานปรัชญานั้นเอง

๒. สรุปสาระสำคัญของเนื้อหา

ในส่วนของการนำ ผู้เขียนเริ่มต้นด้วยการเล่าถึงสาเหตุแห่งการเขียนโดยเริ่มจากการมองเห็นปัญหาอันเกิดจากการเขียนงานของนิสิตนักศึกษาที่เรียนทางปรัชญา และเล่าประสบการณ์แรงจูงใจในการเขียนของผู้เขียนเองซึ่งเริ่มมาจากการได้สัมผัสกับงานเขียนของ Erskine Caldwell นักเขียนอเมริกัน ที่เขียนหนังสือไว้เล่มหนึ่งชื่อ Call It Experience (ถนนนักเขียน) โดยมีเทคนิคในการเขียนง่ายๆ ว่า “ผมนั่งลงที่โต๊ะทำงาน จากนั้นก็เขียนครับ นี่คือนักเขียน”

ในส่วนของเนื้อหาทั้ง ๕ บท สามารถสรุปได้ดังต่อไปนี้ เนื้อหาบทที่ ๑ ผู้เขียนให้ชื่อ ว่า ภาษาและความคิด โดยผู้เขียนสรุปประเด็นสำคัญไว้ ๕ ประการด้วยกัน คือ (๑) มนุษย์เป็น สิ่งมีชีวิตที่มีความคิดในการรับรู้สิ่งต่าง ๆ ในโลก (consciousness) และความคิดอันเกิดจากความรู้อิสระ (pure perception) (๒) ภาษาเป็นสิ่งที่เกิดตามวิวัฒนาการของมนุษย์ชาติ โดยเริ่ม จากภาษากายและพัฒนามาเป็นภาษาหนังสือซึ่งมนุษย์สร้างมา มี ๔ รูปแบบ คือ พูด ฟัง เขียน และอ่าน (๓) วัตถุประสงค์หลักคือการเล่าเรื่อง (๔) กระบวนการในการเก็บเกี่ยวข้อมูล ๒ ลักษณะ คือ เก็บแบบเดิม ๆ คือคงข้อมูลพื้นฐานเดิมไว้ และแบบเสริมเติมแต่ง หรือวิวัฒนาการ คือการประยุกต์ข้อมูล และ (๕) มีคลังข้อมูลส่วนบุคคล คือมีการจัดระบบจัดเก็บข้อมูลส่วนตัวไว้ มากพอควร

บทที่ ๒ ว่าด้วยหลักการเล่าเรื่อง ผู้เขียนกล่าวถึงหลักการเขียนคือการเล่าเรื่องซึ่งมี ๒ แบบคือเรื่องเกี่ยวกับโลกภายนอก (รูปธรรม) และเรื่องเกี่ยวกับความรู้สึกของเรา (นามธรรม) ซึ่งการเขียนงานทางปรัชญาจะเขียนแบบที่ ๒ ซึ่งหลักของการเล่าเรื่องนั้น ต้องเล่าเรื่องอันเกิด จากประสบการณ์ของชีวิต คือการเล่าเรื่องธรรมชาติที่อยู่ภายในจิตใจของเราให้ผู้อื่นเข้าใจอย่างที่เราเชื่อ โดยมีองค์ประกอบหลายอย่าง เช่น ความเป็นระเบียบตามธรรมชาติ คือ สื่อด้วยความพอดี ไม่มาก ไม่น้อย ไม่รุงรัง เรียกว่ามีความเหมาะสม

บทที่ ๓ ว่าด้วยภาษาคืออะไร ผู้เขียนมองว่าภาษาเป็นสิ่งสำคัญ โดยกล่าวถึงความเชื่อของวิตเกินสไตน์ ที่เคยพูดไว้ว่า “งานของนักปรัชญาคือการวิเคราะห์สิ่งต่าง ๆ ในจักรวาล ผ่านทางภาษา” แม้ตัวผู้เขียนเองก็เชื่อว่า ภาษาเป็นเครื่องมือสำคัญของมนุษย์ในการทำความเข้าใจสิ่งต่าง ๆ ในจักรวาล ด้วยเหตุว่าภาษานั้นเองเป็นเครื่องมือสำหรับย้ายความคิดจากคนหนึ่ง ไปยังอีกคนหนึ่ง ภาษาเป็นเครื่องมือที่ถูกสร้างขึ้นมาเพื่อทำงานบางอย่าง ถึงกระนั้นตัวเครื่องมือก็เป็นอย่างหนึ่งต่างหากจากผลงาน ผู้เขียนยังบอกว่าภาษาที่นับว่าเป็นภาษาที่ดีนั้นต้องมี ๓ ลักษณะคือ (๑) เป็นภาษาที่ง่าย คือเมื่อใครผู้ใดก็ตามข้อความนั้น ก็สามารถที่จะเข้าใจตรงกันกับสิ่งที่ผู้เขียนต้องการให้รู้ทันที (๒) เป็นภาษาที่ชัด คือภาษาที่ร้อยเรียงขึ้นมาสามารถถ่ายทอดเท จากใจของเราให้คนอื่นได้ทราบ หมายถึงว่าเป็นภาษาที่สื่อออกจากใจผู้เขียนสู่ความรู้สึกของ ผู้อ่านได้ตรงกัน และ (๓) ใช้ภาษาอะไรก็ให้เป็นภาษานั้น หมายถึงว่า ในการเขียนนั้น ผู้เขียนต้อง สามารถที่จะสื่อข้อความนั้น ด้วยภาษาที่คนในชุมชนนั้นสามารถเข้าใจได้ ไม่ใช่ภาษาประดิษฐ์

หรือภาษาเฉพาะกลุ่มซึ่งเข้าใจยาก หากจะว่าไปแล้วบทบาทสำคัญของภาษามีอยู่ ๒ ประการ คือ เป็นเครื่องมือย้ายสิ่งทีหนึ่งคิดออกไปให้คนอื่นรับรู้ และเป็นเครื่องวัดพัฒนาการในชีวิตของคนเรา

บทที่ ๔ ว่าด้วยภาษาทำงานอย่างไร ผู้เขียนต้องการแสดงให้เห็นว่า ถ้าเรารู้เรื่องการทำงานของภาษาจะทำให้เราใช้ภาษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ คือ ใช้ภาษาได้เต็มตามความสามารถของภาษาที่มีอยู่ในตัวของมันเอง และสามารถที่จะหลีกเลี่ยงโทษอันเกิดจากการใช้ภาษาได้ด้วย ซึ่งการทำงานของภาษานั้นมีอยู่ ๓ ลักษณะ คือ ๑) ภาษาช่วยกระตุ้นจินตนาการ ซึ่งเป็นเรื่องของการรับรู้ ส่วนตัวเราเป็นผู้รับรู้ ดังเช่นไอแซค นิวตันกล่าวว่า “จินตนาการสำคัญกว่าความรู้” ๒) ภาษาคือเครื่องมือกระตุ้นความคิด คือตัวเรานั้นมีความเป็นผู้นำในกระแสของความคิด เราเป็นผู้คิดซึ่งการคิดนั้นต้องประกอบด้วยเหตุและผล และ ๓) ภาษากับการกล่อมเกลารามณณ์ความรู้สึก ซึ่งแนวคิดนี้เกี่ยวข้องกับหลักของจริยธรรม

บทที่ ๕ ว่าด้วยคำแนะนำเชิงปฏิบัติบางอย่าง ในบทส่งท้ายผู้เขียนต้องการเสนอข้อแนะนำบางประการซึ่งสำคัญสำหรับการเขียนงานทางปรัชญา คือ ๑) ภาษา ในการเขียนงานทางปรัชญา ภาษาต้องดี คือเป็นภาษาที่สามารถย้ายจากใจของผู้เขียนเข้าไปในใจของผู้อ่านได้ และเป็นภาษาที่สะอาด เป็นภาษาไม่กระทบอารมณ์ความรู้สึกของผู้อ่านในแง่ลบ ๒) เนื้อหา ผู้เขียนต้องการสื่อให้รู้ว่า เนื้อหาเป็นสิ่งสำคัญในการเขียนงาน คือ ข้อมูลต้องแน่น เมื่อมีข้อมูลเพียงพอการใช้ภาษาในการเขียนสั้นไหลไปได้ และสิ่งสำคัญในการเขียนงานทางปรัชญานั้น ต้องใช้ภาษาสั้นกระชับ เขียนเป็นธรรมชาติที่ออกมาจากใจ เป็นภาษาที่ตรงไม่ดัดจริต และสิ่งสำคัญที่สุดคือการที่เราสามารถสรุปงานของคนอื่นแล้วนำมาเขียนด้วยภาษาของเราจากใจ อธิบายให้เข้าใจได้ง่าย

๓. ข้อวิจารณ์

สำหรับประเด็นในการวิจารณ์ ผู้วิจารณ์ได้แบ่งออกเป็น ๒ ประเด็น คือ (๑) รูปแบบการนำเสนอ (๒) ประเด็นเนื้อหา

๓.๑ รูปแบบการนำเสนอ

หนังสือการเขียนงานทางปรัชญา ผู้เขียนต้องการถ่ายทอดประสบการณ์ในการเขียนงานทางปรัชญาของตนเอง ผ่านตัวอักษรด้วยภาษาที่ง่าย ๆ ซึ่งเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ผู้เขียนได้ตั้งไว้ โดยผู้เขียนได้ออกตัวไว้เบื้องต้นว่า ไม่ใช่ตำราที่เป็นวิชาการ เป็นเพียงแนวทางการเขียนที่เกิดจากประสบการณ์ของผู้เขียนเอง

ในส่วนลำดับการนำเสนอเนื้อหา ผู้เขียนเริ่มจากกล่าวถึงความสำคัญของภาษาว่าเป็นเครื่องมือที่สำคัญที่ทำให้มนุษย์ต่างจากสัตว์ แล้วจึงโน้มเข้าหาหลักการและวิธีการในการเขียนงานทางปรัชญา ซึ่งผู้เขียนจะใช้คำว่าภาษาในการเขียนหนังสือ ซึ่งในหลักการและวิธีการที่

ผู้เขียนนำเสนอต่างๆ มีการยกตัวอย่างด้วยภาษาที่ง่าย ๆ เข้าใจได้ เช่น เมื่อกล่าวถึงระเบียบของภาษานั้น คือ เป็นภาษาที่เป็นธรรมชาติ เหมือนระบบสุริยจักรวาลที่มีอยู่ตามกฎของธรรมชาติ สามารถดำรงอยู่ได้นานกว่าระบบที่มนุษย์ประดิษฐ์ขึ้นมา เช่นเดียวกับภาษา หากเป็นภาษาประดิษฐ์ย่อมมีการเปลี่ยนแปลงและสร้างปัญหาไม่สิ้นสุด ในการวางประเด็นในการเขียนหนังสือเล่มนี้ ผู้เขียนเริ่มจากการชักจูงให้เข้าใจความหมายของการเขียน เป็นการกระตุ้นความรู้สึกอยากรู้ อยากเห็น แล้วจึงค่อยนำเสนอวิธีการจากง่าย ๆ ไปหายาก ซึ่งผู้วิจารณ์เห็นว่า หนังสือเล่มนี้มีความจำเป็นเพื่อนำไปเป็นคู่มือหรือแนวทางในการเขียนงานทางปรัชญาหรืองานอื่นที่ต้องใช้ภาษาในการสื่อสารได้

อย่างไรก็ตาม หนังสือเล่มนี้แม้จะเชื่อว่าการเขียนงานทางปรัชญา แต่เมื่อดูโดยภาพรวมแล้วหนังสือเล่มนี้เป็นเพียงการแนะนำวิธีการใช้ภาษาในการเขียนหนังสือ ซึ่งหากจะย่อนดูหนังสือในลักษณะเดียวกัน อย่างเช่น *Tips of Writing a Philosophy Paper* (เคล็ดลับการเขียนงานทางปรัชญา) เขียนโดย Douglas W. Portmore แปลและเรียบเรียงโดย พระมหาพรชัย สิริวิโร, ดร. ในงานเขียนเล่มนี้ จะมีลำดับการเขียนงานที่ชัดเจนกว่า มีขั้นตอนในการเขียนเป็นระบบ เช่น กล่าวถึงวิธีการเขียนบทนำ การตั้งประเด็นปัญหา การใช้เหตุผลหลัก การใช้เหตุผลสนับสนุน การแสดงข้อคัดค้าน และมีบทสรุปส่งท้าย^๑ ถึงกระนั้น หนังสือเล่มนี้ก็นับได้ว่า เป็นอุปกรณ์สำคัญที่จะช่วยกระตุ้น หรือเสริมแรงบันดาลใจในการเขียนงานทางปรัชญาได้ส่วนหนึ่ง

๓.๒ ประเด็นเนื้อหา

ประเด็นหลัก ๆ ของหนังสือเรื่อง

ก. การใช้ภาษา การเขียนงานทางปรัชญา^๒ ผู้เขียนต้องการสื่อให้ผู้อ่านรู้ว่าภาษามีความสำคัญสำหรับมนุษย์ที่อยู่ร่วมกันในสังคม เพราะภาษาของมนุษย์นั้นมีความแตกต่างจากภาษาของสัตว์ที่ใช้ในการสื่อสารกัน โสรัจจ์ หงศ์ลดารมภ์ กล่าวไว้ในหนังสือปรัชญาภาษาว่าภาษานั้นมีความซับซ้อนมากมาย^๓ ดังนั้น การที่จะถ่ายทอดภาษาให้เป็นระเบียบแบบแผนได้นอกจากจะอาศัยหลักการและวิธีการที่ปรากฏในตำราวิชาการแล้ว สิ่งสำคัญที่หนังสือเล่มนี้คือการเขียนจากประสบการณ์ตรงของผู้เขียน ซึ่งจะปฏิเสธไม่ได้เลยว่า ประสบการณ์ตรงนั้นทำให้ได้เนื้อหาที่เป็นรูปธรรมชัดเจนกว่าหลักการวิธีการจากตำรา ดังที่ผู้เขียนได้กล่าวไว้ในคำนำว่า

^๑ Douglas W. Portmore, **Tips on Writing a Philosophy Paper**, เคล็ดลับการเขียนงานทางปรัชญา, พระมหาพรชัย สิริวิโร, ดร., แปลและเรียบเรียง, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๓), หน้า ๒๒ - ๒๓.

^๒ โสรัจจ์ หงศ์ลดารมภ์, **ปรัชญาภาษา**, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๘), หน้า ๓.

ไม่ปรากฏว่านักเขียนที่มีชื่อเสียงที่ไหนจะเขียนตำราวิธีการเขียน หรือ ไม่มีคนรายคนไหนที่เขียนตำราทำให้ราย ส่วนมากคนที่เขียนตำราจะเป็นเพียงผู้รู้วิธีการเท่านั้น เพราะฉะนั้น ตำราหรือหนังสือวิธีการเขียนงานส่วนมากจึงไม่สัมพันธ์กับเนื้อหาที่ปรากฏ

ในส่วนของหนังสือเล่มนี้ ผู้เขียนออกตัวว่าเป็นเพียงผู้แนะนำประสบการณ์จากการเขียนหนังสือ ซึ่งไม่มีอะไรมากมาย หากจะสรุปวิธีการจากหนังสือเล่มนี้ มี ๒ ประการหลัก ๆ คือ ๑) วิธีการสร้างฐานข้อมูล คือการที่เราจะเขียนงานได้ดี ต้องมีข้อมูลในการเขียนพอสมควรที่จะเขียนได้ ซึ่งข้อมูลนั้นมีทั้งเกิดจากการอ่าน การฟัง ผู้ที่อ่านหนังสือมาก ฟังทัศนะของผู้อื่นมาก ย่อมก่อให้เกิดประสบการณ์แล้วนำมาสร้างเป็นฐานข้อมูลเพื่อใช้ในการเขียนงานทางปรัชญาได้ ๒) วิธีการเขียน เมื่อเรามีข้อมูลแล้ว สามารถที่จะนำข้อมูลนั้นมาจัดเรียงลำดับในการเขียน โดยการใช้ภาษาที่เกิดขึ้นจากธรรมชาติอันออกมาจากใจของผู้เขียนแล้วสื่อให้ผู้อ่านได้รับรู้ว่าเราต้องการสื่ออะไร เป็นภาษาที่ง่าย ๆ ไม่สลับซับซ้อน เป็นภาษาที่สะอาดไม่ก่อให้เกิดรอยร้าวในอารมณ์ต่อผู้อ่าน ซึ่งพ้องกับหลักการใช้ภาษาของพระพุทธเจ้าคือการใช้ภาษาที่สามารถสื่อให้คนท้องถิ่นเข้าใจวัตถุประสงค์ของผู้สื่อได้ ไม่รุงรัง และสิ่งสำคัญคือเป็นภาษาที่นำมาซึ่งความรัก

ข. ประเด็นเรื่องทฤษฎีการเล่าเรื่อง (story telling theory) การเขียนรูปแบบดังกล่าวจะต่างจากการนำเสนองานปรัชญา ซึ่งมุ่งเน้นการใช้ภาษาทางตรรกะในรูปแบบการวิเคราะห์ ซึ่งมักจะกล่าวถึงความเป็นเอกภาพ สัมพันธภาพ และสารัตถภาพในการอธิบายการเขียนความเรียงที่ดี^๓ ไม่ใช่แนวทางของเรื่องเล่าที่ดูจะคล้อยตามงานเขียนทางศาสนามากกว่า ถ้าหากประเมินจากรูปแบบของนักปรัชญาตะวันตกที่นำเสนอผ่านเรื่องเล่าได้ดีกว่าเรื่องการวิเคราะห์ในแบบนักปรัชญาตะวันตก ซึ่งลักษณะดังกล่าวนี้จะพบว่า ผู้เขียนต้องการหารูปแบบการเขียนงานทางปรัชญาแบบตะวันตกมากกว่าจะเน้นกระบวนการแบบตะวันตกอย่างเคร่งครัด และในแนวทางดังกล่าวนี้จะพบว่า มีผู้นำเสนอได้ดีผ่านการศึกษาศาสนา เช่นเฮร์มานัน เอสเสที่เขียนเรื่องสิทธิธารณะ หรือนักปรัชญาอย่างโฮเปนฮาวเออร์ที่นำเสนอการเขียนงานโดยอ้างอิงหลักการของพระพุทธศาสนาก็ใช้เรื่องเล่าในการเล่าเรื่องเช่นกัน แต่วิธีการดังกล่าวนี้อาจไม่ได้วิเคราะห์บนบริบทที่เคร่งครัดแต่เน้นธรรมชาติของผู้เขียนเป็นหลัก

๓.๓ สรุปและคำแนะนำ

หนังสือเล่มนี้ ผู้เขียนได้กำหนดจุดประสงค์ไว้แต่เบื้องต้นแล้วว่า เป็นงานเขียนเพื่อเสนอประสบการณ์ตรงของผู้เขียนเอง ดังนั้น วิธีการในการเขียน จึงเป็นแบบฉบับเฉพาะตัว ไม่มี

^๓ ภาควิชาปรัชญา คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, การใช้เหตุผลตรรกวิทยาเชิงปฏิบัติ, พิมพ์ครั้งที่ ๑๒, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๙), หน้า ๑.

กรอบผูกมัดตายตัว เหมือนว่า ผู้เขียนต้องการบอกว่า วิธีการเขียนนั้นเป็นเรื่องปกติที่อยู่ตามธรรมชาติอยู่แล้ว เพียงแต่เราค้นหาวิธีการที่ถูกกับจริตหรือความต้องการของเรา ทุกคนมีวิธีการในการเขียนที่แตกต่างกัน มีสำนวน ลักษณะการเขียนแตกต่างกัน แต่สิ่งสำคัญที่ผู้เขียนต้องการจากงานเขียนเล่มนี้ คือ การเขียนงานให้เป็นธรรมชาติและสามารถสื่อสารให้คนอื่นรู้ความในใจของเราว่าเราต้องการนำเสนอเรื่องอะไร ดังนั้น หนังสือ การเขียนงานทางปรัชญาเล่มนี้นอกจากจะนำไปเป็นคู่มือในการเขียนหนังสือทางปรัชญาแล้ว ยังสามารถที่จะนำไปเป็นคู่มือในการเขียนหนังสือประเภทอื่น ๆ หรือในการพูด การอภิปรายได้เช่นเดียวกัน

เมื่อก้าวโดยภาพรวมแล้ว หนังสือเล่มนี้เป็นหนังสือที่ทรงคุณค่าควรแก่การอ่าน เพื่อนำเอาหลักการและวิธีการในการใช้ภาษาเพื่อการเขียนหนังสือให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้ ด้วยเหตุว่า งานเขียนเล่มนี้ผู้เขียนเองได้กลั่นออกมาจากประสบการณ์ตรงที่ใช้ในการเขียนหนังสือมาตลอดจนถึงปัจจุบัน ตั้งแต่ครั้งเป็นสามเณร เป็นนิสิต เป็นอาจารย์ จนกระทั่งได้เป็นศาสตราจารย์ทางด้านปรัชญา ก็ด้วยอาศัยหลักการงานเขียนนั้นเป็นบรรทัดฐาน และปัจจุบันยังคงยึดแนวทางนี้ในการเขียน นอกจากนี้ หนังสือเล่มนี้ยังเหมาะกับผู้เริ่มต้นที่จะเป็นนักเขียนงานวรรณกรรมทุกประเภท เพราะงานเขียนนี้เป็นการแนะนำการใช้ภาษาที่สะท้อนออกมาจากตัวตนของผู้เขียนนั่นเอง ซึ่งการที่จะถ่ายทอดออกมาเป็นตัวอักษรได้นั้น ตัวตนของผู้เขียนเป็นผู้รู้ดีที่สุด ไม่ว่าจะเกิดจากจินตนาการ หรือสิ่งที่เกิดจากความคิด ที่ผู้ต้องการเขียนจะนำมาถ่ายทอดเป็นภาษามนุษย์สื่อให้คนอื่นรู้และเข้าใจความได้ ดังนั้น หนังสือเล่มนี้จึงนับว่าทรงคุณค่าสำหรับทุกคนที่อยู่ร่วมกันในสังคมจะต้องนำไปใช้เป็นคู่มือในการใช้ภาษาในการสื่อสารกัน

บรรณานุกรม

- ภาควิชาปรัชญา คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. **การใช้เหตุผลตรรกวิทยาเชิงปฏิบัติ**. พิมพ์ครั้งที่ ๑๒. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๙.
- สมภาร พรหมทา. **การเขียนงานทางปรัชญา**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ พีทีเค ฟรินติ้ง, ๒๕๖๓.
- โสรัจจ์ หงศ์ลดารมภ์. **ปรัชญาภาษา**. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๘.
- Douglas W. Portmore. **Tips on Writing a Philosophy Paper**. **เคล็ดลับการเขียนงานทางปรัชญา**. พระมหาพรชัย สิริวิโร, ดร. (แปลและเรียบเรียง). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๓.

